

Inleidende tekst

Adviesraden : bewonersraden en lokale comités

Definitie	1
Geschiedenis	1
Belangrijkste principes	3
Uitdagingen	4
Voor meer informatie	6

Definitie

Een adviesraad is een basisvorm van **participatieve democratie**.

Het betreft elke **vergadering van mensen die op initiatief van een overheidsinstantie** wordt bijeengeroepen om **adviezen** te geven over vrije of vastgestelde onderwerpen.

In Brussel, België en elders verwijst de term 'adviesraad' naar verschillende initiatieven, zoals **wijkraden, burgerraden, intergemeentelijke comités, comités van plaatselijk belangen, ...**

In België kunnen, naast **wijkcomités** die **door bewoners** worden opgezet, gemeentelijke adviesraden worden georganiseerd per wijk, thema of bevolkingsgroep, **op initiatief van de overheid**.

Geschiedenis

- De **eerste lokale bewonersraden** ontstonden in de jaren **zestig en zeventig**, dankzij voorstellen van diverse lokale initiatieven. Deze ontwikkeling past binnen een bredere context van 'stedelijke strijd' in West-Europese landen, waarbij werd opgeroepen tot versterking van de lokale democratie in de geest van het 'recht op de stad'.
- Sinds **de jaren tachtig en negentig** zien we **een groei van lokale raden**, gericht op een bepaald thema of sector, zoals sport, cultuur, leefmilieu, internationale solidariteit of jeugd, om bewoners van wijken samen te brengen en te vertegenwoordigen.

Onderscheid tussen wijkraden en wijkcomités

Er is een belangrijk onderscheid te maken afhankelijk van **wie deze adviesraden initieert**. Er zijn **'wijkraden'**, georganiseerd door lokale overheden (*top-down*) en **'wijkcomités'**, georganiseerd door bewoners (*bottom-up*).

In tegenstelling tot de burgerassemblees, die [deliberatieve mini-publics](#) zijn, zijn deze raden meestal open en permanent. Ze werken eerder volgens het forummodel dan volgens het projectmodel.

De wijkcomités in het Brussels Gewest

Het Brussels Gewest onderscheidt zich door **het grote aantal en de dynamiek van 'wijkcomités'**. Een studie uit 2021, uitgevoerd door Mathilde Retout voor de Universiteit Populaire d'Anderlecht, bevestigt deze waarneming. Op basis van een brede definitie, namelijk *"een groep individuen die samenkomt om collectief te handelen in een gebied dat zij beschouwen als hun wijk,"* schat deze studie het aantal wijkcomités in het Brussels Gewest op "enkele honderden". Deze schatting is niet gebaseerd op een nauwkeurige, actuele telling, wat vragen oproept over de duurzaamheid van 'wijkcomités'.

Inter-Environnement Bruxelles (IEB), dat als federatie van wijkcomités fungeert, vermeldt [ongeveer vijftig comités](#) op haar ledensite. In een interview in 2023 gaf de coördinator van de vereniging het probleem aan: "Veel verenigingen sterven uit, veranderen van naam, worden niet gemakkelijk vernieuwd (...) een comité wordt opgericht, sterft uit, wordt in de koelkast gezet. Het is ingewikkeld om alles vast te leggen."

Dergelijke comités ontstaan vaak **als reactie op een project**, zijn van **tijdelijke** aard, en worden afhankelijk van de context **meer of minder intensief** benut. Ze kunnen continuïteit vinden als buurtvereniging rond acties zoals composteren, culturele of sportactiviteiten, of wijkfeesten.

Belangrijkste principes

Adviesraden worden **opgericht en georganiseerd door de gemeentelijke autoriteiten**.

1. Adviesraden en bewonersraden in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest bestaan er gemeentelijke '**adviesraden**', meestal rond specifieke **thema's**: handicap, senioren, zachte mobiliteit en internationale solidariteit zijn het meest voorkomend.

Deze adviesraden zijn nauw verbonden met de gemeente en de gemeenteraad. Hoewel deze raden vermeld worden op gemeentelijke websites, lijken de meeste slechts een beperkte activiteit te hebben.

Al deze adviesraden bieden een ontmoetingsplek voor bewoners en gebruikers van een bepaald gebied. De wervingsmethoden, lidmaatschapseisen en organisatie verschillen per geval. Voor deelname is doorgaans de woonplaats of binding met een bepaald gebied (wijk, district, arrondissement) vereist, en is deelname mogelijk als bewoner (eigenaar of huurder) of als gebruiker van openbare ruimte en infrastructuur.

Naast deze adviesraden hebben sommige van de negentien Brusselse gemeenten **alternatieve vormen** bedacht, vaak met aanvullende wervingsmethoden, zoals [loting](#). Deze ontwikkelingen vertonen overeenkomsten met buitenlandse voorbeelden, zoals de [wijkraden](#) of [burgerraden](#) in Frankrijk, die respectievelijk in [2002](#) verplicht werden in steden met meer dan 80.000 inwoners en in [2014](#) in elke prioritaire wijk van het stadsbeleid.

In het Brussels Gewest zijn deze **wijkvergaderingen of -raden** vaak gekoppeld aan een specifieke [burgerbegroting](#), die hun werkzaamheden ondersteunt.

- Sinds 2020 heeft de Stad Brussel '[wijkraden](#)' opgericht waarin door loting geselecteerde bewoners en organisaties samenkomen.
- Etterbeek heeft een duaal systeem: twee [wijkraden](#) en een [raad van Europese en niet-Europese inwoners](#).
- Oudergem richtte een '[Vergadering van de Inwoners](#)' op, waarin door loting geselecteerde leden van tien wijkraden zijn verenigd.

Ook deze nieuwe vormen van bewonersraden kennen soms een terugval. In [Etterbeek](#) wordt voor de periode 2024-2025 een nieuwe formule voorgesteld voor de facilitatie van de wijkraden. In [Oudergem](#) wordt het systeem herzien door een werkgroep met externe deskundigen, inwoners van de gemeente en mensen die deelnemen aan de vergaderingen.

2. In Vlaanderen

In **Vlaanderen** voorziet het [wettelijk kader](#) in de oprichting van [adviesraden](#), die door de gemeenteraad kunnen worden aangepast. Er zijn slechts twee voorwaarden noodzakelijk: naleving van de pariteit en geen cumulatie met het stemrecht in de gemeenteraad.

3. “Conseils consultatifs” in Wallonië

In Wallonië bestaan **conseils consultatifs communaux** (CCC – *gemeentelijke adviesraden*), die wettelijk geregeld zijn door het Wetboek van de plaatselijke democratie en de decentralisatie. Een [methodologische gids](#) van het gewest geeft de principes van deze raden weer.

Onder CCC wordt begrepen “elke vergadering van personen, ongeacht hun leeftijd, die belast is met adviesverlening aan de gemeenteraad in één of meerdere bepaalde vraagstukken” (artikel L1122-35 van het Wetboek van de plaatselijke democratie en de decentralisatie).

“De gemeenteraad bepaalt welke zaken, besluiten of vragen verplicht voor advies aan de adviesraad worden voorgelegd. De gemeenteraad bepaalt de andere opdrachten die worden toevertrouwd, zoals bewustmaking, communicatie, promotie, evaluatie, organisatie,”

Uitdagingen

Deze adviesraden staan voor een aantal uitdagingen, met name het werven en behouden van de deelname van nieuwe mensen, vooral degenen die nog niet betrokken zijn bij het lokale gemeenschapsleven.

- **Het opzetten en onderhouden van adviesraden**

Het opzetten van permanente bewonersraden, en vooral het langdurig actief houden daarvan, vormt zowel een logistieke als een menselijke uitdaging. Vaak kent dit soort vergaderingen een wisselend patroon van betrokkenheid, waarbij de activiteit afneemt en vervolgens weer opleeft. Dit is sterk afhankelijk van het verkiezingsritme en de persoonlijke inzet van de meest betrokken verkozenen, bestuurders en inwoners¹.

In de gemeenten Vorst en Sint-Gillis zijn tijdens een vorige legislatuur bijvoorbeeld een ‘[burgerraad](#)’ en een ‘[permanente burgerraad](#)’ opgericht. In beide gevallen is de activiteit echter afgenomen. De eerste cyclus van de burgerraad van Vorst is inmiddels afgesloten en nu “volgt er een jaar van reflectie vooraleer het initiatief opnieuw gelanceerd wordt” (interview met een vertegenwoordiger van de gemeente, maart 2023). De burgerraad van Sint-Gillis wordt niet meer online vermeld en lijkt na zijn eerste mandaat niet meer te bestaan, “Na een herstructurering van de participatieve opdracht en een overdracht van het beheer van de diensten naar het kabinet zonder specifieke middelen” (interview met een vertegenwoordiger van de gemeente, juli 2023).

Deze twee voorbeelden vormen geen uitzondering; ze illustreren een bredere trend. Deze demobilisatie, ook bij initiatieven die zichzelf als ‘permanent’ presenteren, is het resultaat van een combinatie van factoren:

¹ Petit, Guillaume (2023). L'éternel recommencement des politiques locales de démocratie participative. L'expérimentation permanente contre l'institutionnalisation. Gouvernement et action publique, 2023/4 VOL. 12, pp. 111-135. <https://doi.org/10.3917/gap.234.0111>

- uitdagingen op het gebied van diverse werving en een terugval in participatie;
- een beperkte politieke invloed en gebrek aan gehoor of terugkoppeling;
- verschillende tijdsaders voor politiek, bestuur en burgers;
- het incidentele gebruik van particuliere exploitanten en personeelsverloop binnen de publieke sector.

Deze bewonersraden vormen een essentieel onderdeel van de participatieve democratie, maar ze worden ook vaak gezien als een gesloten kring: steeds dezelfde mensen, die enkel specifieke belangen verdedigen. Binnen deze raden zijn het vaak gepensioneerden, huiseigenaren en mensen die al betrokken zijn bij de gemeente en interesse tonen in het lokale leven.

Om deze problemen aan te pakken, probeert men nieuwe methoden voor [werving](#) te ontwikkelen of kiest men ervoor om af te zien van vaste raden ten gunste van [consultaties](#) of [panels, gericht op een specifieke locatie](#) of een bepaald project. Andere gemeenten koppelen deze raden aan een [burgerbegroting](#), een pragmatische oplossing om beide participatievormen samen te brengen. Dit brengt echter het risico met zich mee dat de burgerbegroting verandert in een wijkenveloppe en dat de raad zijn andere functies verliest als sociale partner in het lokale stadsbeheer.

• **Wat zijn de uitdagingen voor vernieuwde adviesraden?**

Daarnaast zijn de taken van een adviesraad niet altijd helder: moeten ze zich beperken tot het formuleren van adviezen of mogen ze ook activiteiten organiseren binnen de lokale gemeenschap? Hebben ze enkel een rol in de voorbereiding van beleid, of ook in de uitvoering ervan? Moeten ze reageren op verzoeken van de gemeenteraad of kunnen ze hun eigen agenda beheren?

De belangrijkste uitdagingen voor vernieuwde wijkraden zijn als volgt:

- **Werving** en selectie: hoe zorg je voor diversiteit en vernieuwing in de loop der tijd.
- **Doelstelling** en reden van de bijeenkomst: hoe kan je dit verduidelijken? Feedback vanop het terrein en link tussen bewoners en college? Beheer van een budget? Een specifiek project uitvoeren?
- **Agenda**: welk evenwicht tussen de eisen van verkozenen en de autonomie van de inwoners voor zelfregulatie.
- **Facilitatie**: hoe kan je inclusieve en aantrekkelijke vormen van leiderschap waarborgen zonder het aantal procedures te verhogen?
- **Beweegredenen**: hoe vind je een evenwicht tussen een sociale ontmoetingsplek, inspraak en bijdragen?

Voor meer informatie

- Mathilde Retout, « [Participation citoyenne et territoire : quel rôle pour les comités de quartier à Bruxelles ?](#) », *Université Populaire d'Anderlecht*, 2021
- Jean-Nicolas Birck. 2013. « [Conseil de quartier \(2\)](#) », in *Casillo et al. (dir.), DicoPart*, 1re éd., GIS-D&P
- Yannick Gauthier. 2022. « [Conseils citoyens](#) », in *Petit et al. (dir.), DicoPart*, 2e éd., GIS-D&P
- « [Droit à la participation citoyenne et démocratique. Développer des conseils consultatifs participatifs au sein de sa commune](#) », *Cohésion sociale, droits fondamentaux et lutte contre la pauvreté – Guide de bonnes pratiques locales*, Portail de la cohésion sociale, Wallonie.be, p.111- 116,
- Site internet de [l'Observatoire international des maires](#), Vivre ensemble.
- Site internet de [l'Union des Villes et Communes de Wallonie](#).

